

STATELESS
JOURNEYS

Ανιθαγένεια και πρόσφυγες στην Ελλάδα

Ενημερωτικό Σημείωμα

ΠΩΣ ΣΧΕΤΙΖΕΤΑΙ Η ΑΝΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΔΙΑΛΟΓΟ ΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟ ΕΚΤΟΠΙΣΜΟ;

Η ανιθαγένεια αποτελεί κρυφό πρόβλημα, το οποίο επηρεάζει πολλούς από τους/ις πρόσφυγες που φτάνουν στην Ευρώπη. Σύμφωνα με την Eurostat, από τα συνολικά 4 εκατομμύρια ανθρώπων που αιτήθηκαν άσυλο στην ΕΕ για το διάστημα μεταξύ 2015-2018, περισσότεροι από 115.000 είχαν καταγραφεί ως «ανιθαγενείς» και «αγνώστου εθνικότητας», ή η εθνικότητά τους είχε καταγραφεί ως «Παλαιστινιακή». Πολύ περισσότεροι είναι αυτοί που προέρχονται από κράτη με προβληματικές εθνικές νομοθεσίες ως προς την απόδοση εθνικότητας, όπως η Συρία, το Ιράκ, η Σομαλία, το Ιράν, η Ερυθραία και το Σουδάν, όπου οι έμφυλες διακρίσεις ή/και η διαδοχή κρατών, δημιουργούν είτε για τις ίδιες και τους ίδιους, είτε για τα παιδιά τους, αυξημένο κίνδυνο ανιθαγένειας. Όσοι επηρεάζονται από την ανιθαγένεια αντιμετωπίζουν διακρίσεις όταν δεν υπάρχουν κατάλληλες προβλέψεις για τα προβλήματα που σχετίζονται με την εθνικότητά τους, στο πλαίσιο των διαδικασιών εξέτασης και χορήγησης διεθνούς προστασίας και την παροχή βασικών υπηρεσιών. Παρά ταύτα, οι περισσότερες χώρες στην Ευρώπη δε είναι κατάλληλα προετοιμασμένες για να ανταποκριθούν στο ζήτημα: ενδεικτικά, μόνο μια μικρή μερίδα κρατών εφαρμόζουν στοχευμένες, στη διαπίστωση της ανιθαγένειας, διαδικασίες εντός της επικράτειάς τους, με αποτέλεσμα οι ανιθαγενείς να μην μπορούν να επωφεληθούν του πλήρους φάσματος των δικαιωμάτων τους, όπως αυτά προβλέπονται στη σχετική με την προστασία των ανιθαγενών και το δικαίωμα στην εθνικότητα διεθνή και κοινοτική νομοθεσία.

ΠΟΙΟ ΕΊΝΑΙ ΤΟ ΠΛΑΪΣΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;

Το 2015, η Ελλάδα βίωσε μια σημαντική αύξηση στον αριθμό αφίξεων αιτούντων και αιτουσών διεθνούς προστασίας, η οποία συνεχίστηκε και κατά τη διάρκεια του 2017. Παράλληλα, από τον Μάρτιο του 2016 και την Κοινή Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, οι τάσεις στην μετακίνηση πληθυσμών διαφοροποιήθηκαν. Η Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου αναφέρει πως, για το 2017, στην Ελλάδα υποβλήθηκαν 58.661 αιτήσεις διεθνούς προστασίας, με τις κύριες, εκ των καταγεγραμμένων, χωρών καταγωγής των αιτούντων και αιτουσών διεθνούς προστασίας να αφορούν τη Συρία (42%), το Πακιστάν, το Ιράκ, το Αφγανιστάν, την Αλβανία, το Μπαγκλαντές, το Ιράν, την Παλαιστίνη, τη Γεωργία και την Αίγυπτο. Σύμφωνα δε με την Βάση Δεδομένων Πληροφόρησης για το Άσυλο (AIDA),¹ η αναλογία των αφιχθεισών γυναικών (22%) και παιδιών (37%) έχει αυξηθεί, αναλογώντας στο 59% του συνολικού αριθμού αφίξεων δια θαλάσσης. Τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) παραμένουν υπό ακραίες συνθήκες συνωστισμού, ενώ στο ΚΥΤ Μόριας, Λέσβου, όπου έχουν παρατηρηθεί εξάρσεις βίας, το επίπεδο των συνθηκών διαβίωσης έχει επικριθεί συστηματικά. Η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, στη νομική συμβουλευτική και συνδρομή και οι αργοπορίες στην έκδοση αποφάσεων, έχουν επίσης αναφερθεί ως ζητήματα που προκαλούν ανησυχία.

ΠΟΙΑ ΕΊΝΑΙ Η ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΝΙΘΑΓΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;

Η Ελλάδα έχει υπογράψει τη Σύμβαση του ΟΗΕ για το Καθεστώς των Ανιθαγενών του 1954,² η οποία ορίζει την ανιθαγένεια και καθορίζει τα δικαιώματα που θα πρέπει να αναγνωρίζονται στους ανιθαγενείς (όπως: άδεια διαμονής, δικαίωμα στην εργασία, την εκπαίδευση, την οικογενειακή

¹ <https://www.asylumineurope.org/reports/country/greece>

² http://www.unhcr.org/ibelong/wp-content/uploads/1954-Convention-relating-to-the-Status-of-Stateless-Persons_ENG.pdf

ενότητα και την πολιτογράφηση). Η Ελλάδα δεν έχει προσχωρήσει στη Σύμβαση του 1961 για την Αποτροπή και Μείωση της Ανιθαγενείας, ούτε και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Ιθαγένεια του 1997, οι οποίες εμπεριέχουν σημαντικές δεσμεύσεις για την αποτροπή της παιδικής ανιθαγενείας και την προστασία έναντι της αυθαίρετης στέρισης της ιθαγένειας.

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει εξειδικευμένη διαδικασία καθορισμού της ανιθαγενείας. Αν και τον Απρίλιο του 2016, με τον Ν. 4375/2016,³ η ευθύνη για την εφαρμογή μιας σχετικής διαδικασίας ανατέθηκε στην Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου και εγκρίθηκε η έκδοση Προεδρικού Διατάγματος προς καθορισμό των λεπτομερειών της, το εν λόγω Διάταγμα, έως σήμερα, δεν έχει εκδοθεί. Η ελληνική νομοθεσία περί ιθαγένειας εμπεριέχει διατάξεις για την προστασία όσων παιδιών γεννιούνται επί ελληνικού εδάφους από την ανιθαγένεια, ωστόσο, παραμένει ασαφές το πώς αυτές υλοποιούνται στην πράξη.⁴

ΠΩΣ ΣΧΕΤΙΖΕΤΑΙ Η ΑΝΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ;

Αν και τα αξιόπιστα στοιχεία για την ανιθαγένεια μεταξύ των προσφύγων που εισέρχονται στην Ελλάδα παραμένουν περιορισμένα,⁵ σύμφωνα με τους τοπικούς Φορείς/Οργανώσεις, μεταξύ των αφιχθέντων και αφιχθεισών υπάρχουν και πληθυσμοί που επηρεάζονται από το ζήτημα της ανιθαγενείας. Οι πλέον συνήθεις περιπτώσεις αφορούν τους Bidoon του Κουβέιτ, ανιθαγενείς Κούρδους, Παλαιστίνιους, καθώς και άτομα που επηρεάζονται από προβλήματα, σχετιζόμενα με την ιθαγένεια, στο Πακιστάν και το Αφγανιστάν. Ένας μικρός αριθμός Rohingya από την Μιανμάρ έχει επίσης ταυτοποιηθεί. Οι βασικότερες προκλήσεις για το ζήτημα της ανιθαγένεια, όπως ανέκυψαν από την έρευνά μας στο ελληνικό πλαίσιο, παρουσιάζονται παρακάτω.

Άφιξη και Καταγραφή

- Τα προβλήματα εθνικότητας δεν ταυτοποιούνται επακριβώς και δεν καταγράφονται κατά την άφιξη.
- Οι ανιθαγενείς αναφέρουν πως διστάζουν να αποκαλύψουν τα προβλήματα ιθαγενείας τους στις Αρχές.
- Υπάρχει γενική έλλειψη γνώσης ως προς τις επιπτώσεις της ανιθαγενείας και τα απορρέοντα από τη διεθνή νομοθεσία δικαιώματα, τα οποία προβλέπονται για τους ανιθαγενείς.
- Η αδυναμία ταυτοποίησης και καταγραφής της ανιθαγενείας άμα τη αφίξει, οδηγεί σε εσφαλμένη καταγραφή της εθνικότητας ή/και σε καταγραφή ως 'αγνώστου' εθνικότητας, η οποία είναι δύσκολο να διορθωθεί στη συνέχεια.
- Το κίνητρο και η βάση επί της οποίας καταγράφεται η εθνικότητα παραμένουν ασαφή, η πρακτική διαφέρει ανά δρώντα και Υπηρεσία και υπάρχει έλλειψη διαδικαστικής σαφήνειας.
- Οι γυναίκες, άντρες και τα παιδιά που είναι ανιθαγενείς, διατρέχουν, δυνητικά, μεγαλύτερο ρίσκο εκμετάλλευσης κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους, λόγω της έλλειψης νομιμοποιητικών εγγράφων και καθεστώτος.

³ Ν.4375/2016 Οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Ασύλου, Αρχής Προσφυγών, Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης και άλλες διατάξεις.

⁴ <http://globalcit.eu/country-profiles/>

⁵ Η ελληνική Υπηρεσία Ασύλου δεν δημοσιεύει αναλυτικά στατιστικά για το καθεστώς «ανιθαγενείας».

Καθορισμός του καθεστώτος διεθνούς προστασίας

- Η ασάφεια ως προς την εθνικότητα κάποιου/ας, μπορεί να έχει αντίκτυπο στην αξιολόγηση της αξιοπιστίας των ισχυρισμών του/ης.
- Οι επωφελούμενοι αναφέρουν ανησυχία για το ότι το καθεστώς ανιθαγένειάς τους δύναται να επηρεάσει τη διαδικασία εξέτασης του αιτήματος ασύλου τους ή/και ότι η χρήση, εκ μέρους των χειριστών των υποθέσεων τους, αναφορών, σχετικών με τη χώρα καταγωγής/τελευταίας διαμονής, μπορεί να οδηγήσει στο να μην τους δοθεί καν η ευκαιρία να εξηγήσουν το καθεστώς ανιθαγένειάς τους ενώπιον της Ελληνικής Υπηρεσίας Ασύλου (π.χ. στην περίπτωση όσων έχουν καταγραφεί ως πολίτες Πακιστάν).
- Αναφορικά με την ταχεία διαδικασία των συνόρων ('fast-track'), το 2017 ο Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών επεσήμανε πως οι διατάξεις για τα εξαιρετικά, κατά παρέκκλιση, μέτρα για όσους/ες υποβάλουν αίτημα διεθνούς προστασίας στα σύνορα εγείρουν «σημαντικές ανησυχίες επί των διαδικαστικών εγγυήσεων». Το 2018, ο Ευρωπαίος Συνήγορος βρήκε πως «υπάρχουν πραγματικές ανησυχίες αναφορικά με την ποιότητα των συνεντεύξεων παραδεκτού, καθώς και του δίκαιου χαρακτήρα τους, ως προς το διαδικαστικό τρόπο με τον οποίο συντελούνται». Τον Φεβρουάριο του 2019, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) σημείωσε πως «σχεδόν τρία χρόνια εμπειρίας [στην εξέταση αιτημάτων ασύλου στα σύνορα] της Ελλάδος, αναδεικνύουν [πως] αυτή η προσέγγιση δημιουργεί προκλήσεις, [για τον σεβασμό] των θεμελιωδών δικαιωμάτων, οι οποίες μοιάζουν σχεδόν αξεπέραστες». Η επιπρόσθετη πίεση που δέχεται η Υπηρεσία Ασύλου για την επιτάχυνση της διαδικασίας ασύλου, δύναται να υποβαθμίσει την ποιότητα των αποφάσεων πρώτου βαθμού.⁶
- Αναφορικά με τις Επιτροπές Προσφυγών, τα ποσοστά αναγνώρισης καθεστώτος διεθνούς προστασίας σε δεύτερο βαθμό έχουν μειωθεί αισθητά τα τελευταία χρόνια, εγείροντας σημαντικές ανησυχίες ως προς τη λειτουργία μιας αποτελεσματικής και δίκαιης διαδικασίας ασύλου στην Ελλάδα.⁷
- Έχουν αναφερθεί καθυστερήσεις στη διαδικασία, όταν γνωστοποιείται το καθεστώς ανιθαγένειας και με στόχο να καταστεί εφικτή η συλλογή πληροφοριών, εξαιτίας της έλλειψης σχετικής γνώσης/εμπειρογνωμοσύνης από πλευράς των αρμόδιων χειριστών.
- Υπάρχει έλλειψη πρόσβασης σε εξειδικευμένους, επί ζητημάτων ανιθαγένειας, νομικούς συμβούλους, η οποία είναι κατά τόπους γενική (π.χ. στη Λέσβο), καθώς και έλλειψη πληροφόρησης των αιτούντων ως προς τα σχετικά με την εθνικότητα, γενικά, και την ανιθαγένεια, ειδικά, δικαιώματά τους.
- Αναφέρεται πως οι διερμηνείς και οι 'πολιτισμικοί διαμεσολαβητές' ασκούν επιρροή στις επίσημες αποφάσεις επί του καθεστώτος ιθαγένειας, σε ορισμένες περιπτώσεις αδικαιολόγητα και χωρίς να διαθέτουν την προαπαιτούμενη εκπαίδευση ή εξειδίκευση.

⁶ Asylum Information Database, Country Report: Greece (2018), pp. 25

⁷ Asylum Information Database, Country Report: Greece (2018), pp. 16

Διοικητική Κράτηση

- Αν το ζήτημα της ανιθαγένειας δεν αντιμετωπιστεί επαρκώς στο πλαίσιο της διαδικασίας (ασύλου), μπορεί να οδηγήσει σε παρατεταμένη –και δυνητικά αυθαίρετη ή παράνομη– κράτηση.
- Εξακολουθεί να μην υπάρχει ειδική διαδικασία για τη διαπίστωση της ανιθαγένειας. Κατά συνέπεια, παραμένει ασαφές το ποιες είναι οι νόμιμες δίοδοι προστασίας, βάσει της Σύμβασης του 1954 για την Ανιθαγένεια, στις περιπτώσεις όσων το αίτημα χορήγησης προσφυγικού καθεστώτος δεν έγινε αποδεκτό.
- Η έλλειψη μιας εξατομικευμένης διαδικασίας διαπίστωσης της ανιθαγένειας πριν της επιβολή του μέτρου της διοικητικής κράτησης, καθώς και η απουσία μιας αποτελεσματικής διαδικασίας επανεξέτασης της επιβολής του ανά τακτά διαστήματα, σημαίνουν πως οι επωφελούμενοι μπορεί να υπαχθούν σε διαδικασίες επιστροφής και σε παρατεταμένη κράτηση, ακόμα και αν η εθνικότητά τους παραμένει άγνωστη και ελλείψει ορθής διαπίστωσης του καθεστώτος ιθαγένειάς τους.

Το δικαίωμα των παιδιών στην εθνικότητα

- Η άγνοια αναφορικά με τις επιπτώσεις της ανιθαγένειας και των υφιστάμενων έμφυλων διακρίσεων στις νομοθεσίες ορισμένων κρατών, οδηγούν σε ασυνεπή εφαρμογή των εγγυήσεων της ελληνικής νομοθεσίας ως προς την απόδοση εθνικότητας σε κατά τα άλλα ανιθαγενεί παιδιά, που έχουν γεννηθεί σε διαφορετική χώρα.
- Η εθνικότητα των παιδιών καταγράφεται συστηματικά ως ίδια με αυτή των γονέων τους, στις κάρτες αιτούντος άσυλό τους, χωρίς να έχει προηγηθεί διερεύνηση του κατά πόσο τα παιδιά φέρουν την ιθαγένεια των γονέων τους.

Πολιτογράφηση

Στάδιο	Βασικοί δρώντες και ρόλοι
Υποδοχή και Ταυτοποίηση	• Η Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης είναι καθ' ύλην αρμόδια για τη διεξαγωγή του πλήρους φάσματος των διαδικασιών που υλοποιούνται στο πλαίσιο των Διαδικασιών Υποδοχής και Ταυτοποίησης. Ορισμένες εκ των εν λόγω διαδικασιών εφαρμόζονται από: ◦ Την Ελληνική Αστυνομία: ταυτοποίηση, λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων και καταγραφή νέων αφίξεων με την επιχειρησιακή υποστήριξη της FRONTEX, παραπομπή όσων επιθυμούν να αιτηθούν διεθνούς προστασίας στην Υπηρεσία Ασύλου, κράτηση όσων υπάγονται στο αποκαλούμενο 'πilotικό πρόγραμμα' (Κως και Λέσβος), παραπομπή όσων νεοαφιχθέντων δεν επιθυμούν να αιτηθούν ασύλου στη διαδικασία επανεισδοχής, περιπολία των υποδομών των Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ). ◦ ΚΕΕΛΠΝΟ: υπεύθυνο για την διεξαγωγή των ιατρικών και ψυχοκοινωνικών εκτιμήσεων και αξιολογήσεων των νεοαφιχθέντων/είσων, στο πλαίσιο των διαδικασιών Πρώτης Υποδοχής, και για την διαπίστωση της ευαλωτότητας για όσους έχει αξιολογηθεί πως υπάγονται στις κατηγορίες ευαλωτότητας, βάσει Νόμου (άρθρο 14, παράγραφος 8, Ν.4375/2016).

	ο <i>Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA)</i>: διατηρεί παρουσία στα 'Hotspots', σε ρόλο παρατηρητή.
Διαδικασία Ασύλου	Η Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου καταγράφει τους/ις αιτούντες/ούσες άσυλο και εξετάζει τα αιτήματα ασύλου τους σε Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου (ΠΓΑ) και Αυτοτελή Κλιμάκια Ασύλου (ΑΚΑ), με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO), επιβάλλει το μέτρο του γεωγραφικού περιορισμού στους/ις νεοαφειχθέντες/είσες των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου και το αίρει, αντιστοίχως, κατόπιν διαπίστωσης της ευαλωτότητας ή/και υπαγωγής στις διαδικασίες του Κανονισμού του Δουβλίνου, εκδίδει άδειες διαμονής σε όσους/ες έχουν αναγνωρισθεί ως δικαιούχοι διεθνούς προστασίας (τα ταξιδιωτικά έγγραφα εκδίδονται από την αρμόδια Διεύθυνση Διαβατηρίων της Ελληνικής Αστυνομίας).
Υποστήριξη στο πλαίσιο της διαδικασίας Ασύλου	- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) - Διεθνείς ΜΚΟ (π.χ. Danish Refugee Council, CARITAS, HIAS) - Εθνικές ΜΚΟ (π.χ. Praksis, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Metradasi) - Οργανώσεις Εθελοντών (π.χ. Legal Centre Lesbos, Mosaik Support Centre, European Lawyers in Lesbos, Refugee Info Bus) - Οργανώσεις Κοινοτήτων και Δικτύων (π.χ. Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων, Αραβόφωνη διαδικτυακή πλατφόρμα που διαχέει πληροφορίες στις αραβόφωνες κοινότητες).
Χορήγηση Καθεστώτος Διεθνούς Προστασίας	- Στο πλαίσιο της ταχείας διαδικασίας των συνόρων, η Υπηρεσία Ασύλου προβαίνει σε μια αρχική διαπίστωση του παραδεκτού, με βάση την συνέντευξη που διεξάγουν χειριστές της EASO/Υπηρεσίας Ασύλου. - Στο πλαίσιο της κανονικής διαδικασίας, τα αιτήματα ασύλου εξετάζονται επί της ουσίας. - Η Υπηρεσία Ασύλου εξετάζει την πιθανή ευαλωτότητα αιτούντων/ουσών, που δεν έχουν αναγνωρισθεί προηγουμένως ως ευάλωτοι (εφόσον διαπιστωθούν κατά τη διαδικασία ασύλου). - Οι αποφάσεις επί του καθεστώτος διεθνούς προστασίας λαμβάνονται από την Υπηρεσία Ασύλου.
Κράτηση και Επιστροφή	- Όσοι/ες εισέρχονται παράτυπα στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου μπορεί να κρατηθούν για έως και 25 ημέρες, ωστόσο, ακόμη και μετά την άρση του μέτρου της διοικητικής κράτησης, υποβάλλονται στο μέτρο του γεωγραφικού περιορισμού με απόφαση της Υπηρεσίας Ασύλου. Ο περιορισμός δύναται να αρθεί υπό προϋποθέσεις (π.χ. για περιπτώσεις Δουβλίνου, ευάλωτες περιπτώσεις, μετά την αναγνώριση καθεστώτος διεθνούς προστασίας). - Όσοι προέρχονται από χώρες με χαμηλά ποσοστά αναγνώρισης (καθεστώτος διεθνούς προστασίας) μπορεί και να κρατηθούν άμα τη αφίξει και έως και την έκδοση τελεσίδικης απόφασης επί του αιτήματός τους. - Τα ασυνόδευτα και χωρισμένα, από τις οικογένειές τους, παιδιά κρατούνται υπό «προστατευτική φύλαξη», έως να καταστεί εφικτή η μεταφορά τους σε μεταβατικές δομές φιλοξενίας ή/και μονιμότερους ξενώνες φιλοξενίας. - Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) υλοποιεί το πρόγραμμα Εθελούσιων Επιστροφών και Επαναπατριsmού (AVRR). - Η Ελληνική Αστυνομία είναι αρμόδια για την διαχείριση 8 Προαναχωρησιακών Κέντρων Κράτησης (2 στα νησιά και 6 στην ενδοχώρα) και των αστυνομικών κρατητηρίων και φέρει εις πέρας τις επιστροφές.

Καταγραφή γεννήσεως	• Πάροχοι υπηρεσιών υγείας (π.χ. το Νοσοκομείο, στο οποίο έλαβε τόπο η γέννα). • Ληξιαρχεία.
Πολιτογράφηση	• Το αίτημα παραλαμβάνεται από τις Δημοτικές και Περιφερειακές Αρχές. • Το Υπουργείο Εσωτερικών αποφασίζει επί των αιτημάτων.

ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ;

- Χρειάζεται διαδικαστική σαφήνεια και σαφείς οδηγίες για την υποστήριξη της επακριβούς ταυτοποίησης, καταγραφής και αποτύπωσης της ανιθαγένειας και των προβλημάτων που σχετίζονται με την εθνικότητα, μεταξύ των νεοαφιχθέντων/εισών.
- Χρειάζονται επαρκείς πόροι και κατάλληλη εκπαίδευση των βασικών δρώντων που εμπλέκονται στη διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος.
- Η ενημέρωση, ως προς τα δικαιώματα, θα πρέπει να γίνεται σε γλώσσα και με μορφή που να την καθιστά προσβάσιμη στα ενδιαφερόμενα άτομα και τις κοινότητες.
- Θα πρέπει να θεσμοθετηθεί μια ειδική διαδικασία για τον καθορισμό της ανιθαγένειας, ώστε η Ελλάδα να μπορέσει να ανταποκριθεί στις απορρέουσες, από τη Σύμβαση του 1954, διεθνείς της υποχρεώσεις και να μειωθεί το ρίσκο αυθαίρετης κράτησης.
- Θα πρέπει να διασφαλιστεί η ορθή καταγραφή γεννήσεως για όλα τα παιδιά που γεννιούνται στην Ελλάδα και ανεξαρτήτως του καθεστώτος των γονιών τους, καθώς και να τηρηθεί, στην πράξη, το δικαίωμα των παιδιών στην ιθαγένεια.
- Τα εχέγγυα της ελληνικής νομοθεσίας για την ιθαγένεια θα πρέπει να εφαρμόζονται στην πράξη, ώστε να αποτραπεί η αύξηση της παιδικής ανιθαγένειας, επ' αφορμής του τρέχοντος προσφυγικού πλαισίου στην Ελλάδα.
- Σε αρμονία με την Σύμβαση του 1954, θα πρέπει να εφαρμοσθούν διευκολύνσεις στην πρόσβαση στην πολιτογράφηση.

Η ΑΝΙΘΑΓΕΝΕΙΑ: ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ

Σύμφωνα με την Σύμβαση του 1954 για το Καθεστώς των Ανιθαγενών, καθώς και του διεθνούς εθνικού δικαίου, ως ανιθαγενής ορίζεται κάθε «πρόσωπον το οποίον ουδέν Κράτος θεωρεί ως υπήκοόν του κατ' εφαρμογήν της νομοθεσίας του». Οι ανιθαγενείς είναι πρόσωπα που δεν έχουν την εθνικότητα καμίας χώρας. Κάποια πρόσωπα γεννιούνται ανιθαγενείς, ενώ άλλα γίνονται κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Αν και οι ανιθαγενείς μπορεί, υπό συνθήκες, να είναι και πρόσφυγες, οι δυο κατηγορίες είναι διακριτές στη διεθνή νομοθεσία. Ορισμένοι εκ των βασικών παραγόντων που δύνανται να οδηγήσουν στην ανιθαγένεια σχετίζονται με τα κενά στις εθνικές νομοθεσίες περί ιθαγένειας, τις υφιστάμενες διακρίσεις, τον εξαναγκαστικό εκτοπισμό, την διαδοχή κρατών, τις περιοριστικές διοικητικές πρακτικές και την αυθαίρετη στέρηση της εθνικότητας. Η ανιθαγένεια αποτελεί κρυφό πρόβλημα εξαιτίας της απουσίας αξιόπιστων στοιχείων για τον πληθυσμό των ανιθαγενών. Στην Παγκόσμια Αναφορά Τάσεων του 2017, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους

Πρόσφυγες αναφέρει στατιστικά για μόνο 3,9 εκατομμύρια, εκ των εκτιμώμενων 10 εκατομμυρίων ανιθαγενών στον κόσμο.

Συχνά, το να είσαι ανιθαγενής σημαίνει να μην έχεις πιστοποιητικό γεννήσεως ή οποιοδήποτε άλλο νομιμοποιητικό έγγραφο, να μην έχεις ιθαγένεια ή τα παιδιά σου να μην μπορούν να αποκτήσουν την ιθαγένειά σου, να μην έχεις πρόσβαση στην εκπαίδευση και σε άλλες υπηρεσίες, να μην μπορείς να ταξιδέψεις και να αντιμετωπίζεις πολλά περισσότερα, νομικά και διοικητικά, εμπόδια. Το να είσαι ανιθαγενής, συχνά σημαίνει το να είσαι «νομικά αόρατος/η».

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το παρόν ενημερωτικό σημείωμα έχει εκδοθεί από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Ανιθαγένεια (ENS) και το Ινστιτούτο Ανιθαγένειας και Ενσωμάτωσης στο πλαίσιο ενός προγράμματος έρευνας και συνηγορίας, που αποσκοπεί να εξετάσει τη σχέση μεταξύ ανιθαγένειας και εξαναγκαστικού εκτοπισμού/μετανάστευσης στην Ευρώπη (<https://statelessjourneys.org>). Στηρίζεται στα αρχικά ευρήματα ερευνών που διεξήχθησαν στην Ελλάδα, τη Σερβία και τις Κάτω Χώρες, καθώς και σε ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από μέλη του ENS σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη. Δεν αποσκοπεί να παρουσιάσει μια συνολική εικόνα της κατάστασης, αλλά να τραβήξει την προσοχή σε κάποιες εκ των βασικών προκλήσεων που εντοπίζονται στην διασταύρωση μεταξύ της ανιθαγένειας και της εξαναγκαστικής μετανάστευσης, να αναδείξει τομείς περαιτέρω έρευνας και να παρουσιάσει προτάσεις για την υλοποίηση δράσεων που θα αντιμετωπίσουν τις εν λόγω προκλήσεις στο εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

Για περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με το πρόγραμμα, παρακαλούμε επικοινωνήστε με:

- **Nina Murray**, Head of Policy & Research, European Network on Statelessness, nina.murray@statelessness.eu
- **Spyros - Vlad Oikonomou**, Advocacy Officer, Greek Council for Refugees s.oikonomou@gcr.gr

Statelessness is often overlooked in asylum and migration debates. It is a hidden but very real issue affecting many refugees and migrants in Europe.

#StatelessJourneys is a joint project between the European Network on Statelessness and the Institute on Statelessness and Inclusion. It was designed to expose gaps, identify solutions and deliver evidence-based advocacy to secure the protection of stateless refugees and migrants, and to prevent new cases of statelessness arising in Europe.

For more information about the issue and the project please visit <https://statelessjourneys.org>

European
Network on
Statelessness

Institute on
Statelessness and
Inclusion

We would like to acknowledge the support of Open Society Foundations.

OPEN SOCIETY FOUNDATIONS

Cover photo: Underaged refugees in Vial camp, Greece; Mstyslav Chernovl – Creative Commons

This report is licenced under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-Share Alike 4.0 International licence. With appropriate credit, this report can be copied, redistributed and adapted for non-commercial purposes. If you build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original. The terms of this licence however should not be interpreted as precluding in any way the use of the report as a reference tool by legal practitioners working for remuneration.

